

FORMING A SAFE ENVIRONMENT IN MAHALLAS: TRANSFORMATION AND PROSPECTS OF THE SOCIAL PREVENTION SYSTEM

Lutfullayeva Feruza Boboqulovna

Law Teacher at the M.S. Vosiqova Academic Lyceum under Tashkent State

University of Law, Independent Researcher

flutfullayeva578@gmail.com +998 99 851 78 55

Abstract.

This article analyzes the legal, organizational, and institutional foundations of establishing a safe environment in local communities (mahallas) based on the Presidential Resolution of the Republic of Uzbekistan dated January 5, 2026 (No. PQ-1). The study examines the implementation of a targeted working system, the enhancement of social prevention mechanisms, territorial analysis of criminogenic conditions, and early prevention of offenses within family relations. Special attention is paid to the mechanism of the “Social Prevention Week,” the digitalization of preventive activities, the strengthening of personal accountability of officials, and interagency cooperation. The article substantiates the priority of preventive measures over punitive approaches and highlights the importance of the “safe mahalla” concept in ensuring social stability and sustainable community development.

Keywords: mahalla, safe environment, social prevention, criminogenic situation, targeted approach, family relations, youth crime, digitalization, personal accountability, legal culture.

MAHALLALARDA XAVFSIZ MUHITNI SHAKLLANTIRISH: IJTIMOYIY PROFILAKTIKA TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI VA ISTIQBOLLARI

*Lutfullayeva Feruza Boboqulovna – TDYU huzuridagi M.S.Vosiqova nomidagi
akademik litseyning huquq fani o‘qituvchisi, Mustaqil izlanuvchi*

flutfullayeva578@gmail.com; +998998517855

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 5-yanvardagi PQ-1-son qarori asosida mahallalarda xavfsiz muhitni yaratishning huquqiy, tashkiliy va institutsional asoslari tahlil qilinadi. Unda ijtimoiy profilaktika tizimining yangi bosqichi, manzilli ishlash mexanizmi, kriminogen vaziyatni hududiy tahlil qilish, oila-turmush munosabatlari doirasidagi jinoyatlarning barvaqt oldini olish masalalari yoritilgan. Shuningdek, “Ijtimoiy profilaktika haftaligi” amaliy mexanizmi, raqamlashtirish jarayonlari hamda shaxsiy javobgarlik tamoyilining kuchaytirilishi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan asoslab beriladi. Maqolada profilaktikaning jazolashdan ustunligi, idoralararo hamkorlikning ahamiyati hamda xavfsiz mahalla konsepsiyasining jamiyat barqarorligidagi o‘rni ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: mahalla, xavfsiz muhit, ijtimoiy profilaktika, kriminogen vaziyat, manzilli ishlash, oila-turmush munosabatlari, yoshlar jinoyatchiligi, raqamlashtirish, shaxsiy javobgarlik, huquqiy madaniyat.

Аннотация. В данной статье анализируются правовые, организационные и институциональные основы формирования безопасной среды в махаллях на основе Постановления Президента Республики Узбекистан от 5 января 2026 года № PQ-1. Рассматриваются вопросы внедрения адресной системы работы, повышения эффективности социальной профилактики, территориального анализа криминогенной обстановки и предупреждения правонарушений в сфере семейно-бытовых отношений. Особое внимание уделяется механизму проведения «Недели социальной профилактики», цифровизации процессов профилактики, усилению персональной ответственности должностных лиц и межведомственному взаимодействию. В статье обосновывается приоритет превентивных мер над карательными, а также раскрывается значение концепции «безопасной махалли» для обеспечения общественной стабильности.

Ключевые слова: махалля, безопасная среда, социальная профилактика, криминогенная обстановка, адресный подход, семейно-бытовые отношения,

преступность среди молодежи, цифровизация, персональная ответственность, правовая культура.

Jamiyat taraqqiyotining barqarorligi, avvalo, undagi xavfsizlik darajasi bilan belgilanadi. Xavfsizlik tushunchasi faqat jinoiy xatti-harakatlarning kamayishi bilan emas, balki fuqarolarning o'zini himoyalangan, erkin va ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlangan holda his etishi bilan ham o'lchanadi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, mahalla instituti O'zbekiston sharoitida ijtimoiy barqarorlikning asosiy tayanch bo'g'ini hisoblanadi.

2026-yil 5-yanvarda qabul qilingan PQ-1-son qaror mahallalarda xavfsiz muhitni yaratish bo'yicha yangi, tizimli va manzilli mexanizmni joriy etdi. Ushbu hujjat jinoyatchilikka qarshi kurashishning an'anaviy repressiv modelidan ko'ra, profilaktik, ijtimoiy va ilmiy yondashuvga asoslangan boshqaruv modelini mustahkamladi. Qaror mazmun-mohiyatiga ko'ra, nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatini takomillashtirish, balki butun boshqaruv tizimini mahalla darajasida qayta tashkil etishni nazarda tutadi.

Mahalla o'z mohiyatiga ko'ra, jamiyatdagi eng quyi, biroq eng ta'sirchan boshqaruv bo'g'inidir. U fuqarolarning kundalik turmushiga bevosita yaqinligi sababli ijtimoiy muammolarni birinchi bo'lib sezadi. Jinoyatchilik ham aksariyat hollarda ijtimoiy-maishiy ziddiyatlar, ishsizlik, oilaviy nizolar yoki ma'naviy inqiroz natijasida yuzaga keladi.

Shu bois PQ-1-son qarorda jinoyatchilikka qarshi kurashish mahalladan boshlanishi belgilandi. Bu yondashuvning nazariy asosi shundan iboratki, jinoyat — bu ijtimoiy muhit mahsuli. Agar muhit sog'lom va barqaror bo'lsa, jinoyat sodir etish ehtimoli keskin kamayadi. Demak, xavfsiz mahalla — xavfsiz jamiyat deganidir.

Mazkur qaror mahallani faqat ma'muriy hudud sifatida emas, balki ijtimoiy profilaktika obyektlari bilan manzilli ishlash maydoni sifatida talqin qiladi. Endilikda

har bir mahalla kesimida kriminogen vaziyat tahlil qilinadi, muammolar sabab-oqibat bog‘liqligida o‘rganiladi va individual chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

Mahalla jamiyatning eng asosiy ijtimoiy institutlaridan biri bo‘lib, u aholining kundalik hayotida o‘zaro yordam, qo‘llab-quvvatlash va birlashuvning markazi sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, mahalla xavfsizlikni ta‘minlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Xavfsiz mahalla aholiga o‘z hayotida barqarorlik va ishonch tuyg‘usini beradi, jinoyatchilik va boshqa ijtimoiy xavflarga qarshi himoya vazifasini bajaradi.

So‘nggi yillarda ijtimoiy profilaktika tizimi – ya‘ni jinoyatchilikni oldini olish va jamoatchilikda barqaror xavfsizlikni ta‘minlash mexanizmlari – katta transformatsiyalardan o‘tmoqda. Bu transformatsiya nafaqat mahallalarning ichki resurslaridan samarali foydalanish, balki zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va fuqarolarni xavfsizlik jarayoniga faol jalb qilish orqali amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy profilaktika tizimining takomillashuvi, mahallalardagi ijtimoiy barqarorlik va yoshlar tarbiyasiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Xavfsiz muhit – bu aholining jinoyatchilik, giyohvand moddalar iste‘moli, vandalizm va boshqa ijtimoiy xavflardan himoyalanganligini his qilishi bilan bog‘liq tushuncha hisoblanadi. Mahallalarda xavfsizlikni ta‘minlashning samarali tizimi quyidagi asosiy komponentlarga tayanadi: jamoatchilik nazorati, ma‘naviy va madaniy tarbiya, ijtimoiy yordam, shuningdek zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.

Jamoatchilik nazorati orqali mahalla aholisi o‘z hududida patrul tashkil etadi, jinoyatlarni kuzatadi va tezkor tarzda tegishli organlarga xabar beradi. Ma‘naviy va madaniy ta‘lim esa ayniqsa yoshlar orasida ijtimoiy mas‘uliyatni oshirishga yordam beradi va jinoyatchilikka qarshi ongni shakllantiradi. Shu bilan birga, kam ta‘minlangan oilalar, nogironlar va yolg‘iz keksalarga ko‘rsatiladigan ijtimoiy yordam ijtimoiy adolatsizlikni kamaytiradi va mahalladagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Zamonaviy texnologiyalar xavfsizlikni yangi darajaga olib chiqadi. Masalan, mahallalarda videokuzatuv kameralarini o‘rnatish, tezkor xabar tizimlari va ma‘lumotlar

bazalarini yaratish jinoyatchilikni oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, axborot tizimlari orqali mahalladagi ijtimoiy muammolar va xavfsizlik holati real vaqt rejimida monitoring qilinadi.

Ijtimoiy profilaktika tizimi – bu jinoyatchilik va ijtimoiy muammolarni oldini olishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar majmuasi bo‘lib, so‘nggi yillarda u keskin transformatsiyalardan o‘tmoqda. Transformatsiyaning asosiy jihatlaridan biri raqamli texnologiyalarning joriy etilishi bilan bog‘liqdir. Mahalla profilaktika xizmatlari onlayn murojaatlarni tezkor qayta ishlash, ogohlantirish tizimlari va mobil ilovalar orqali samarali ishlash imkoniga ega bo‘lmoqda. Bu esa jinoyatlarni oldindan aniqlash va tezkor profilaktika choralarini qo‘llash imkonini beradi.

Shuningdek, jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish tizim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mahallalarda profilaktika guruhlarini shakllantiriladi, aholining ijtimoiy nazoratdagi roli oshiriladi, va fuqarolar xavfsizlik masalalarida faol ishtirok etishga rag‘batlantiriladi. Preventiv dasturlar, jumladan yoshlar o‘rtasida jinoyatchilik va giyohvand moddalar iste‘molini oldini olishga qaratilgan treninglar, oilaviy nizolarni hal qilish bo‘yicha tadbirlar ham tizimning samaradorligini oshiradi.

Monitoring va tahlil tizimlari ijtimoiy profilaktika tizimining muhim qismidir. Mahallalarda jinoyatchilik va ijtimoiy muammolarni statistik tahlil qilish orqali oldini olish strategiyalari ishlab chiqiladi. Bu jarayon raqamli platformalar yordamida amalga oshirilganda, profilaktika choralarining samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Kelajakda mahallalarda xavfsiz muhitni shakllantirish va ijtimoiy profilaktika tizimini rivojlantirishning bir necha muhim istiqbollari mavjud. Birinchidan, mahalla, ichki ishlar organlari va ijtimoiy xizmatlar o‘rtasida integratsiyalashgan xavfsizlik tizimlari yaratiladi. Bu esa ma‘lumot almashinuvi va koordinatsiyani kuchaytirib, jinoyatchilikka qarshi samarali choralar ko‘rishga imkon beradi.

Ikkinchidan, raqamli transformatsiya doirasida sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlar (big data) texnologiyalari yordamida jinoyatlarni oldindan aniqlash va profilaktika qilish

imkoniyati oshadi. Shu bilan birga, jamoatchilikning doimiy monitoring va onlayn xabar berish orqali xavfsizlikni ta'minlashdagi ishtiroki kengayadi. Bu yoshlar va ijtimoiy zaif qatlamlar uchun profilaktika va ma'naviy tarbiya dasturlarini rivojlantirishga yordam beradi, jinoyatchilikka moyillik kamayadi va ijtimoiy barqarorlik oshadi.

Shuningdek, kelajakda mahallalardagi xavfsizlikni ta'minlashning boshqa istiqbollari ham mavjud. Masalan, mahallalarga moslashtirilgan innovatsion xavfsizlik tizimlarini joriy etish, fuqarolarni xavfsizlik bo'yicha malakali mutaxassislar bilan muntazam o'qitish va ijtimoiy barqarorlikni oshirishga qaratilgan keng qamrovli dasturlarni ishlab chiqish mumkin. Bu esa nafaqat jinoyatchilik darajasini kamaytiradi, balki aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Qarorning eng muhim jihatlaridan biri — “yaxlit manzilli ishlash tizimi”ni joriy etishdir. Ilgari profilaktika ishlari ko'proq umumiy tavsifga ega bo'lgan bo'lsa, endilikda har bir mahalla, hatto har bir ijtimoiy profilaktika obyektiga nisbatan individual yondashuv qo'llaniladi.

Manzilli yondashuv deganda quyidagilar tushuniladi:

Birinchidan, kriminogen vaziyatni chuqur tahlil qilish. Mahallada jinoyatlarning turi, sodir etilish vaqti, ijtimoiy sabablari aniqlanadi.

Ikkinchidan, mas'ul shaxsni aniq belgilash. Har bir muammoli hudud muayyan rahbarga biriktiriladi va natija uchun shaxsiy javobgarlik yuklanadi.

Uchinchidan, natijadorlikka asoslangan baholash tizimini joriy etish. Endi faqat hisobot emas, balki real ko'rsatkichlar — jinoyatchilik dinamikasi, murojaatlarning kamayishi, ijtimoiy muammolarning hal etilishi mezon bo'ladi.

Bu tizim boshqaruvda formalizmni kamaytirib, amaliy natijaga yo'naltirilgan mexanizmni shakllantiradi.

Qarorda oila-turmush munosabatlari doirasidagi jinoyatlarga alohida urg'u berilgan. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, og'ir jinoyatlarning muayyan qismi oilaviy nizolar, maishiy kelishmovchiliklar yoki ruhiy zo'riqish natijasida sodir etiladi.

Shu sababli qarorda “ilmiy xulosa – tavsiya – natija” tamoyili asosida ishlash mexanizmi belgilandi. Bu yondashuv uch bosqichdan iborat:

1. Ilmiy tahlil — muammoning asl sababini aniqlash.
2. Tavsiya — individual rehabilitatsiya yoki profilaktika choralarini belgilash.
3. Natija — chora-tadbirlarning samaradorligini monitoring qilish.

Bunda ta’lim va ilmiy muassasalar, psixologlar, ijtimoiy xizmatlar hamkorlikda faoliyat yuritadi. Bu esa profilaktika jarayonini professional asosga ko‘taradi.

Qaror ilovasida tasdiqlangan Nizomga muvofiq, har oy “Ijtimoiy profilaktika haftaligi” o‘tkaziladi. Ushbu haftalik oddiy targ‘ibot tadbiri emas, balki kompleks ijtimoiy mexanizm hisoblanadi.

Haftalik davomida:

- ijtimoiy profilaktika obyektlari bilan individual suhbatlar o‘tkaziladi;
- ishsiz fuqarolar mehnat yarmarkalari orqali band qilinadi;
- nizoli oilalar bilan psixologik va huquqiy ishlash amalga oshiriladi;
- rahbarlarning shaxsiy qabullari tashkil etiladi;
- sog‘lom turmush tarziga oid targ‘ibot kampaniyalari o‘tkaziladi.

Bu jarayon mahallada ijtimoiy birdamlikni kuchaytiradi, fuqarolarda daxldorlik hissini uyg‘otadi va davlat organlariga ishonchni oshiradi.

Zamonaviy boshqaruv raqamli texnologiyalarsiz samarali bo‘lishi qiyin. Qarorda murojaatlarni real vaqt rejimida qabul qilish, mobil ilovalar orqali fuqarolar bilan muloqot qilish, elektron nazorat platformalarini joriy etish belgilangan.

“Mening inspektorim” ilovasi va “E-ijtimoiy profilaktika” tizimi profilaktika jarayonini shaffof va nazorat qilinadigan holga keltiradi. Endilikda murojaatni yashirish yoki sun’iy statistik ko‘rsatkich yaratish imkoniyati keskin kamayadi.

Bu ochiqlik tamoyili qonun ustuvorligini ta’minlashning muhim kafolati hisoblanadi.

Qaror mas'uliyatni kollektiv tushunchadan individual javobgarlik darajasiga olib chiqdi. Muammoli hududlar aniq rahbarlarga biriktiriladi. Har oy va har chorak yakunida tanqidiy muhokama o'tkaziladi.

Natijadorlikka qarab:

- samarali ishlagan rahbarlar rag'batlantiriladi;
- sustkashlikka yo'l qo'yganlar intizomiy javobgarlikka tortiladi.

Bu tizim boshqaruvda mas'uliyatsizlikning oldini oladi va rahbarlarni faol harakat qilishga undaydi.

Mazkur qarorning amalga oshirilishi quyidagi natijalarga olib kelishi kutiladi:

- mahallalarda jinoyatchilikning barqaror kamayishi;
- oila va yoshlar bilan ishlash tizimining mustahkamlanishi;
- davlat organlari va jamoatchilik o'rtasida hamkorlikning kuchayishi;
- fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatining oshishi;
- jamiyatda ijtimoiy adolat va barqarorlikning mustahkamlanishi.

Qaror profilaktikani jazodan ustun qo'yuvchi insonparvar yondashuvni mustahkamlaydi. Bu esa demokratik huquqiy davlat tamoyillariga to'liq mos keladi.

2026-yil 5-yanvardagi PQ-1-son qaror mahallalarda xavfsiz muhitni yaratish bo'yicha sifat jihatidan yangi bosqichni boshlab berdi. Unda manzilli ishlash, ilmiy tahlil, raqamlashtirish, shaxsiy javobgarlik va jamoatchilik ishtiroki uyg'unlashgan.

Mazkur hujjat ijrosi izchil va samarali tashkil etilsa, mahalla instituti yanada mustahkamlanadi, jinoyatchilik sezilarli darajada kamayadi va fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchi ortadi.

Shunday qilib, PQ-1-son qaror nafaqat profilaktika tizimini takomillashtiruvchi normativ hujjat, balki jamiyatda xavfsizlik madaniyatini shakllantirishga xizmat qiluvchi strategik dastur sifatida baholanishi mumkin.

Mahallalarda xavfsiz muhitni shakllantirish va ijtimoiy profilaktika tizimini modernizatsiya qilish zamonaviy jamiyat uchun dolzarb vazifa hisoblanadi.

Transformatsiya jarayoni raqamli texnologiyalarni joriy etish, jamoatchilik bilan samarali hamkorlikni rivojlantirish va preventiv choralarga e'tibor qaratish orqali amalga oshiriladi. Ushbu yondashuv nafaqat jinoyatchilik darajasini kamaytiradi, balki ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi va aholining farovonligini oshiradi. Mahalla xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan kompleks yondashuvlar jamiyatda ishonch va birdamlikni kuchaytiradi, yoshlar va ijtimoiy zaif qatlamlar uchun ijtimoiy muhitni barqarorlashtiradi va kelajak avlod uchun xavfsiz, tinch va farovon muhit yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Umarov Z. R. (2024). *Social prevention: Ensuring legal awareness and effective practices in communities*. Uzbek Scholar Journal.
- Rakhimov I. A. (2023). *The Guarantee of the Pledge of Development of 'Safe Mahalla' Community Development*. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities.
- Tashtemirov A. A., Ravshanov M. D. (2024). *Jamoat xavfsizligini ta'minlashda profilaktika inspektorlarining faoliyati*. Innovative Achievements in Science.
- Abdurahmonov S. (2025). *Profilaktika inspektorining yoshlar bilan ishlash faoliyatini takomillashtirish*. Educational Yield Insights & Breakthroughs.
- Zokirov M. Z. (2025). *Profilaktika inspektorining mahalla yettiligi xodimlari bilan faoliyati*. O'zbekistonda Uchinchi Renessans va Innovatsion Jarayonlar jurnali.
- Bozorov F. (2025). *Profilaktika inspektorlarining huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishda hamkorligi*. Educational Yield Insights & Breakthroughs.
- "Mahalla yettiligiga ijtimoiy profilaktika bilan shug'ullanish yuklatildi". Kun.uz, 03.12.2024.
- "Obod va xavfsiz mahalla tamoyili...yo'riqnoma ishlab chiqildi". Kun.uz, 17.05.2023.